

Проблеми фінансування проектів державним фондом регіонального розвитку

Беновська Лілія Ярославівна – к.е.н.,
старший науковий співробітник відділу
регіональної фінансової політики ДУ
«Інститут регіональних досліджень
ім. М.І.Долішнього НАН України»

Досліджено основні проблеми фінансування проектів Державним фондом регіонального розвитку (ДФРР): низька якість та відсутність інвестиційної складової проектів, недосконалість методики оцінювання проектів та існування суперечностей формування регіональних комісій відбору проектів. Запропоновано рекомендації по вдосконаленню процедури відбору проектів ДФРР.

Одним з найважливіших напрямів стимулювання державою розвитку територіальних громад є їх фінансування Державним фондом регіонального розвитку (ДФРР). У Бюджетному кодексі України прописано, що ДФРР створюється у складі загального фонду державного бюджету. Кошти ДФРР спрямовуються, згідно чинного законодавства, на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у тому числі проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів.

Відбір проектів, які фінансуються з ДФРР відбувається насамперед на обласному рівні і результати передаються на національний рівень в міжвідомчу комісію Мінрегіонбуду. Кошти розподіляються між областями за формулою, що враховує чисельність населення - (80%) та економічний стан регіону відповідно до показника ВРП в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75 % середнього показника по Україні) -

(20%). Програми і проекти, що реалізуються за рахунок коштів ДФРР, підлягають співфінансуванню з місцевих бюджетів на рівні 10 % [1].

Проведене дослідження основних характеристик проектів ДФРР, процедури їх відбору та фінансування дозволяє виділити найвагоміші проблеми, що потребують першочергового розв'язання з метою підвищення ефективності регіонального розвитку.

1. *Відсутність інвестиційного характеру проектів ДФРР.* Більшість проектів, що фінансуються за рахунок ДФРР не містять інвестиційної складовою та не забезпечують економічний розвиток територій (не створюють можливості для розвитку бізнесу, нові робочі місця, не забезпечують збільшення податкових надходжень, зростання власних доходів територіальних громад). Натомість переважна більшість проектів має соціальне спрямування – будівництво, реконструкція, ремонт бюджетних установ (садочки, школи, лікарні, амбулаторії і т.д.). Характерною є ситуація, коли територіальна громада, розпочавши будівництво спортивного залу, чи народного дому за рахунок коштів ДФРР, немає в майбутньому власних фінансових ресурсів, щоб закінчити розпочате та коштів на утримання таких установ. Як наслідок, вони стають тягарем для місцевого бюджету, створюють непродуктивні бюджетні робочі місця. Іншою групою проектів є ті, які забезпечують тепло- енергоефективність бюджетних установ (заміна котлів, вікон, реконструкція водо-, теплопроводів і т.д.). Це важлива група проектів, що дозволяє економити бюджетні кошти в перспективі, проте вони не є інвестиційними проектами. Тому важливо відбирати якісні, концептуально сильні проекти, спрямовані на розвиток інфраструктури, підприємництва, що забезпечуватимуть мультиплікаційний ефект та розвиток регіону, а поточні ремонти слід фінансувати за рахунок коштів обласного бюджету та бюджетів територіальних громад, які суттєво зросли внаслідок бюджетної децентралізації [2].

Проекти ДФРР відбираються у трьох напрямках: проекти до плану заходів з реалізації стратегії регіонального розвитку, проекти добровільного

об'єднання ОТГ, проекти співробітництва територіальних громад. Більшість проектів подається і затверджується за першим напрямком, який є дуже загальним, адже до плану заходів із реалізації стратегії можна прописати практично будь-який проект, у тому числі з мінімальним ефектом. Нажаль, немає нормативно затвердженої частки проектів за різними напрямками (економічно розвитку, соціального розвитку, інфраструктурних).

2. *Незадовільна якість представлених проектів.* Існує низька інституційна спроможність органів місцевого самоврядування у підготовці проектів регіонального розвитку, як наслідок - низький рівень якості підготовлених проектів. Приблизно 30% поданих на розгляд Міжвідомчої комісії програм і проектів, які претендують на кошти ДФРР, не відповідають визначеним Урядом умовам та критеріям відбору. Необхідно підвищити рівень написання проектів місцевими органами влади та можливості отримання кваліфікованої сторонньої допомоги у цих питаннях, проведення навчань з написання проектів тощо.

3. *Проблема формування регіональних комісій з відбору проектів.* Гострою є проблема непрозорості формування регіональних комісій та відбору проектів на регіональному рівні. Комісія з відбору проектів ДФРР формується, згідно розпорядження голови обласної адміністрації, з депутатів та чиновників, які дуже часто мають «конфлікт інтересів» - депутати просувають інтереси свого виборчого округу, власного бізнесу, інтереси спонсорів, політичної партії; чиновники мають професійний «конфлікт інтересів» - екологи лобіюють екологічні проекти, освітяни - освітні і т.д [3]. Члени комісії, незважаючи на значні обсяги роботи, зазвичай працюють на громадських засадах. Не прописаними є критерії їх відбору. Тому існує необхідність підвищення вимог до формування складу комісій, залучення до них кваліфікованих проект-менеджерів, економістів, архітекторів, науковців, які не є зацікавленими сторонами та зможуть реально, а не формально виконувати свої функції.

4. *Недосконалість методики оцінювання проектів.* Мінрегіоном встановлено критерії оцінки проектів: актуальність проекту; соціальний та економічний ефект від реалізації проекту; інноваційний підхід до вирішення проблеми; термін реалізації проекту; фінансова, інституційна сталість результатів проекту; обґрунтованість вартості проекту. Кожен з проектів оцінюється балами від 0 до 3 (0-повна невідповідність, 1 – значна невідповідність, 2 – часткова відповідність, 3-повна відповідність). Однак для членів комісії суб'єктивною є та чи інша оцінка, адже немає чітко прописаних вимог, що є повною відповідністю чи невідповідністю по кожному з критерію.

5. *Відсутність контролю та покарання за недобросовісну роботу членів регіональних комісій* («конфлікт інтересів», свідоме заниження чи завищення оцінок) та не розроблена процедура перегляду та оскарження оцінок.

6. *Проекти, що відбираються, є маловагомими для вирішення найважливіших проблем регіону.* Проекти, що подаються до ДФРР, є дуже подрібленими та спрямованими на вирішення поточних проблем, що обмежує можливості вирішення найважливіших проблем регіонального розвитку. Тому існує необхідність введення межі мінімальної вартості проекту, що фінансується з ДФРР, на окремі групи проектів.

Вдосконалення процедури відбору проектів ДФРР, на наш погляд, слід здійснювати шляхом:

- посилення інвестиційної складової проектів. Для цього проекти ДФРР, що відбираються до плану заходів з реалізації стратегії регіонального розвитку доцільно розділити за напрямками серед яких слід обов'язково виділити: проекти економічні (промисловості, малого бізнесу і.т.д), проекти просторового розвитку, проекти соціальні. По кожному з напрямків, з метою усунення суб'єктивності, потрібно чітко визначити правила оцінювання проектів відповідно до встановлених критеріїв. Для цього прописати у вимогах, що є повною відповідністю чи невідповідністю по кожному з

критеріїв. Для підвищення частки проектів інвестиційного характеру важливо для економічних проектів, які в майбутньому дозволять отримувати нові податкові надходження та створювати робочі місця, використовувати максимальну оцінку – 3, натомість соціальний проект повинен оцінюватись не вище 2 балів.

- забезпечення прозорості формування регіональних комісій та відбору проектів на регіональному рівні. Для цього необхідно чітко прописати критерії відбору членів комісії. Такі комісії повинні формуватися з незалежних експертів без конфлікту інтересів. Також забезпечити фаховість членів комісії при розгляді проектів (економічні проекти мають оцінювати економісти, проекти просторового розвитку – архітектори і т.д.) [3]. Це дозволить членам комісії реально виконувати свої функції. Роботу членів комісії слід оплачувати з обласного бюджету. Результати оцінки проектів мають бути оприлюднені з іменами членів комісії та балами.

- з метою усунення корупційної складової при виборі проектів важливо при діючій комісії створити незалежну раду, що розглядатиме конфліктні ситуації, до складу якої важливо долучити науковців, громадських діячів.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України від 9. 07.2010р. №2456-VI. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Моніторинги використання коштів ДФРР. Електронний ресурс. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України. Режим доступу: <http://dfrr.minregion.gov.ua/Projects-list>
3. Ковшенін К. Відбір проектів на ДФРР – доступ закритий. Режим доступу: <http://prorozvytok.com/2016/04/01/regional-development-fund-corruption/>